

Staatkundig gereformeerd sandinist

04 april 2008, 16:39
door Marie Verheij

Als de zon brandt, en dat doet zij in het Midden-Amerikaanse Nicaragua, zet hij een crèmekleurig petje op het grijzende haar. Wanneer hij voor enkele tientallen scholieren een betoog houdt achter de microfoon, lijkt hij in zijn donkere pantalon met wit overhemd zowel op een retorisch begaafde guerrillero als op een gereformeerde pastor. De mensen noemen hem *don Enrique*. Voor Nederlanders is hij Henk Minderhoud, misschien wel het enfant terrible op het zendingsveld. „In de zending, waarin je zoveel jaren een heleboel dingen alleen doet, word je wel een beetje eigenwijs.”

De oprit achter het hek leidt naar een kerkgebouw met daarachter een woning, aan de rand van de wijk Santa Teresa in Masaya. Het is een warme ochtend en Henk Minderhoud gaat zitten onder de warande. In 1994 werden hij en zijn vrouw Hannie uitgezonden naar Nicaragua. Hoe verloopt het integratieproces van iemand die afkomstig is uit de Gereformeerde Gemeenten en terecht komt in de cultuur van het extraverte, uitbundige en rooms-katholieke Midden-Amerika? „De kerk hier leeft bij de dienst en de ervaring. We komen daardoor dicht bij wat we vanuit de gereformeerde traditie kennen: het gezelschapsleven. Het gezelschap was in de gereformeerde traditie de eigenlijke kerk, omdat daar de beleving werd gevonden. De theologie stond daar ver vanaf. Ook hier draait alles om gevoel en innerlijke beleving.”

Het is voor Henk Minderhoud en zijn vrouw een zoektocht geweest in Nicaragua. „Je wilt het relevante van de gereformeerde traditie behouden. De mensen hier beleven het geloof heel praktisch, terwijl je zelf gevormd bent door de traditie van de woordbeleving, de exegese en de theologie. Zondekennis is in onze traditie belangrijk, maar hier is bekering fundamenteel.”

Behoeftte aan rituelen bij Latijns-Amerikanen

Hij geeft het voorbeeld van een meisje dat voor haar huwelijk zwanger raakt. Ze heeft berouw. „Bij Latijns-Amerikanen ligt schuldbelijdenis cultureel gezien moeilijk. Het is dan een hulpmiddel om schuldbelijdenis, vergeving, reiniging en verzoening via een ritueel te laten beleven. Ik heb speciale schuldbelijdenisdiensten, reinigingsrituelen, ingesteld. We doen dat in de zee en de mensen gaan helemaal onder water. Daarmee maken we verzoening concreet.” We dopen niet over, benadrukt de zendingspredikant. „Ik houd vast aan de kinderdoop. Er heerst in dit land veel onkunde. Niemand legt een verband tussen herdopen en afwijzen van de kinderdoop.”

Ook rooms-katholieken nodigen Minderhoud uit om bepaalde ceremoniën te leiden, zoals die rond de achtste en veertigste dag na een overlijden. „Als ik daar gevraagd word als pastor te komen, ga ik wel. Ik zeg dan dat ik geen autoriteit heb om de ziel van de overledene van het vagevuur de hemel in te praten, maar dat ik een boodschap van troost bied. Daarmee probeer ik de brug te slaan tussen de Iglesia Reformada en de rooms-katholieken. Het is een enorm leerproces. Vroeger durfde ik niet eens naar zo'n rooms-katholieke viering toe. Ik zou mezelf verloochenen.”

U gaat in het zoeken naar nieuwe vormen behoorlijk ver.

„Je moet het gesprek aangaan over de dingen die hier tot stand komen. Je merkt dat de kerken in Nederland soms met dezelfde problemen zitten, maar dat ze niet zo gemakkelijk oplossingen kunnen aandragen zoals wij hier. Dat komt doordat wij niet zo'n lange traditie hebben. We hebben meer armslag en meer mogelijkheden, maar je moet veel uitleggen aan de Nederlandse achterban. Belangrijk is om met de Bijbel als leidraad geschikte vormen te zoeken.”

Henk Minderhoud had al een zendingsverleden in Zuid-Afrika achter zich toen hij in 1994 in Nicaragua kwam. „In Zuid-Afrika liepen de scheidslijnen langs etniciteit en huidskleur. De economische apartheid zoals we die in Nicaragua zien, is veel minder gedefinieerd en veel minder grijpbaar, maar wel keihard. Je voelt aan alles dat geld macht is en dat geld in handen van een beperkt aantal families blijft. De armen voelen zich machteloos en achtergesteld. Ze bevinden zich in een vicieuze cirkel. Velen werkten vroeger op haciënda's en hadden een redelijk bestaan, ze hebben gevochten voor het sandinistische bevrijdingsideaal, maar veel dingen zijn mislukt. Hun trots is daardoor gekrenkt. Ze zijn blindelings achter het sandinistisch front blijven staan, de socialistische bevrijdingsbeweging die al in 1979 de lakens uitdeelde, zelfs al spelen de leiders ervan in hetzelfde spel mee als de rijken.”

Wil je werken onder de armen, dan moet je één met deze mensen worden, vindt Henk Minderhoud. „Solidair zijn met de armen houdt in dat je die discriminatie als het ware overwint. Dat betekent voor mij dat ik me identificeer met mijn doelgroep: de armen en bezitlozen. Ik kan als staatkundig-gereformeerde in Nicaragua bij wijze van spreken alleen maar sandinist zijn! Dat onderscheidt zich van het hele liberale denken in het Westen, inclusief dat van een deel van christelijk Nederland.“

Conservatief gereformeerd en sandinist tegelijk

Als Minderhoud zijn eigen traditie vraagt hoe hij met het sandinisme moet omgaan, krijgt hij geen antwoord. Maar het ene sluit het andere niet uit: „Als conservatief gereformeerde kan ik ook sandinist zijn. Op het zendingsveld kom je namelijk tot de ontdekking dat absolute waarheden en waarden wel degelijk bestaan, maar dat ze naar gelang de context verschillende vormen krijgen.“

B

rengt die positie eenzaamheid met zich mee?

„Een eenzaamheid in denken en in opvattingen. Het brengt je regelmatig in conflict met andere mensen en met je eigen achtergrond. Het heeft te maken met je visie op armoedebestrijding en processen van ontwikkeling. Een doorsnee Nederlander vindt het bijvoorbeeld een verkeerde keus als een arme in Nicaragua een televisie koopt. Maar solidariteit brengt met zich mee dat je een ander respecteert in zijn keuzes. Kritiek spreek je niet uit, want je weet niet precies wat die ander beweegt om die keus te maken. Die ander heeft altijd de ervaring gehad dat er voor hem werd beslist en gekozen. Op het moment dat je solidair met hem bent, accepteer jij de keuzes van de ander en je kunt samen een nieuw proces ingaan. Hiermee kan de gemiddelde Nederlander blijkbaar niet uit de voeten.“

Hebt u moeite met de Nederlandse achterban?

„Er is bij de achterban veel oprechte liefde om te geven. We spreken onze dank en waardering uit. Toch zou ik graag meer radicale keuzes en offers zien. Ik kan het mijn achterban niet verwijten dat ze dingen niet ziet zoals ik die zie, want ik leef hier en zij bevindt zich in Nederland. Identificatie met de doelgroep heeft echter verreikende consequenties. Om een voorbeeld te noemen: we helpen met de bouw van kamertjes in huisjes waar kinderen, tieners en ouders in één ruimte slapen, maar de gedachte in Nederland die veld wint is: je moet dat kamertje niet weggeven, maar je moet er iets voor vragen, want pas dan heeft het waarde.“

Uw ervaring is anders?

„Door weg te geven, krijgt het andere waarde. Je geeft uit liefde en liefde wordt niet versmaad. Als je ervoor laat betalen, is het artikel voor de ander van minder waarde, want het heeft al geld gekost. Pas vanuit solidariteit kun je mensen laten meebetalen, want dan betalen ze mee vanuit hun eigen leven. Ik leen ook geld uit, en dat wordt terugbetaald, met rente, maar het blijft binnen de eigen kring. De sandinisten beschouwen de rijkdom van de buitenstaander als niet eerlijk verkregen rijkdom. Zelf ontkom ik evenmin aan de vraag of het rechtvaardig is dat de een zoveel meer verdient dan de ander. Waarom zijn de sandinisten tegen Amerika en voor de Venezolaanse president Chávez? Omdat hij een ander wel laat delen in wat hij heeft, zonder dat hij te veel eisen stelt. Ik zie in Chávez genoeg dingen die niet kloppen, maar ik begrijp het mechanisme.“

Zijn identificatie met de underdog maakt hem voor velen tot een enfant terrible. Omdat hij kritisch is en op een bepaalde manier eigenzinnig. Hij erkent dat met een schaterlach. „Voor een heleboel mensen heb ik een aangenaam karakter, maar ik denk dat ik ook best een moeilijk karakter heb.“

Minderhoud probeert de Iglesia Reformada van Nicaragua herkenbaar te laten zijn als een protestantse kerk te midden van allerlei evangelische en pinksterkerken. Het merkwaardige van die positie is dat de Rooms-Katholieke Kerk qua beleving het dichtst bij de IRN staat, al was het alleen al omdat beide kerken als enige de kinderdoop praktiseren. „Dat brengt je op een plaats tussen protestantisme en rooms-katholicisme. Je kunt niet ontkomen aan het imago dat de Iglesia Reformada in de beleving van andere protestantse kerken niet echt evangelisch of pentecostaal is. Dus moet je vragen beantwoorden als: zijn jullie católicos of evangélicos? Als ik me verzet tegen het pentecostalisme is het vooral het zoeken naar extatische beleving van God“, zegt Minderhoud. „Die megakerken groeien ten koste van de kleine kerken. Ze sturen een bus naar de wijk en laden de kinderen op. Ze krijgen snoep en frisdrank.“

Tussenpositie bevat Hervormden goed

De predikant voelt dat die tussenpositie de hervormden in Nicaragua goed past. „Deze houding biedt voordelen, zowel voor de evangelische traditie als de rooms-katholieke. Je bent uit de Reformatie ontstaan als gelovige die bepaalde dingen in de Rooms-Katholieke Kerk afwijst, maar die anderzijds dingen aanvaardt die hier afgekeurd worden, zoals de kinderdoop. Dat betekent een eenzame kerkelijke positie. Tegelijkertijd geeft dit het voordeel tegen een rooms-katholiek te kunnen zeggen dat we niet zo ver van hem afstaan.“

Hij heeft het inzicht gekregen dat godsdienst de hele mens raakt. Er bestaat nauwelijks scheiding tussen wat gemakshalve het geestelijke en het materiële genoemd wordt. „Ik ervaar het als een grote verrijking dat de diepgang van het geloof vooral aanwezig is in de afhankelijkheid van God. Ik denk dat Nederlandse christenen minder afhankelijk zijn geworden naarmate ze rijker en minder afhankelijk werden van de natuur.“

Hebt u zelf iets van die afhankelijkheid overgehouden?

„Ik heb als kind dezelfde dingen meegemaakt. Ik zie mijn opa nog bidden voor een koekje bij de koffie. Die ervaring helpt om de waarde van

deze dingen te bevestigen. Ik ben op het Walcherse platteland opgegroeid in het milieu van de Gereformeerde Gemeenten. Daar heerste een sterk afhankelijkheidsgevoel van God. Men was tegen verzekeren, inenten en een bliksemafleider op de schuur. Men deed veel uit angst, wat ik niet graag zou terughebben in het leven van de kerk. Anderzijds vloaide dat ook voort uit een diep besef van de afhankelijkheid van de mens van God. Diezelfde afhankelijkheidsrelatie kom ik in Nicaragua tegen. Armoede brengt de mens in de afhankelijkheidsrelatie."

Laat ons dan arm blijven, want dan blijven we tenminste dicht bij God?

„Ha, ha. Het is niet zo dat armoede een zegen is. Maar God betoont zich wel aan de armen in bijzondere relatie met Hemzelf. De Bijbel zegt dat we de armen altijd bij ons zullen hebben. Het is één van de meest complexe vragen van de mensheid. Ik denk dat je meer de vraag moet stellen hoe je ermee moet omgaan en wat je kunt doen om de armoede van mensen te verminderen. Dan blijkt dat het zo moeilijk is dat je uiteindelijk heel weinig kunt doen."

In elke levensfase krijgt de mens nieuwe dingen

Wat is uiteindelijk uw missie?

„Het woord van God verkondigen, een middel zijn om mensen tot het geloof te bewegen en dan dat geloof in de praktijk te brengen. Daarbij is het diaconale even wezenlijk als het evangeliserende aspect. Het geloof bestaat niet alleen uit woorden, maar ook uit daden. Die twee bij elkaar houden is heel moeilijk en heel spannend."

Hoe ziet u uw toekomst?

„Hier werken tot mijn 65e en dan met pensioen in Nederland, en waarschijnlijk een beetje heen en weer reizen naar Nicaragua zolang we gezond zijn. Ik ben tevreden met het leven van nu en geniet ervan ouder te worden. Ik zou niet jonger willen zijn. Ik wil mijn leven leven. Je kunt een andere relatie met mensen aangaan als abuelo , grootvader, een fase in het mensenleven die ik niet graag zou willen overslaan."

Wat verandert er voor u bij het ouder worden?

„Je moet een stapje minder hard lopen en afbouwen. Ik heb er behoefte aan dat anderen het stuur overnemen. Je staat toe dat het leven zijn loop neemt. Je moet je er niet tegen verzetten en dat doe ik ook niet. In elke fase van het leven krijgt de mens nieuwe dingen."

Waar hebt u zich de afgelopen jaren bijzonder aan geërgerd?

„Ik erger me niet zo snel meer. De dingen waar ik in Nederland ooit voor streed, zijn niet langer mijn strijd."

Melkkunde en zending

Ds.ir. Hendrik Minderhoud (1947) is predikant van de Iglesia Reformada van Nicaragua (IRN). Hij werd in 1994 uitgezonden naar Nicaragua namens de Gereformeerde Zendingbond (GZB). Sinds 2000 werkt hij in dienst van de kerk in Nicaragua en wordt hij gesteund door een vriendenkring in Nederland. De IRN bestaat uit drie gemeenten, die zijn ontstaan uit evangelisatiewerk in drie arme wijken. Bij elkaar tellen ze zeshonderd leden. De IRN zal in 2008 zelfstandig worden. Kerkordelijk en wat belijdenis betreft, probeert ze in de buurt te blijven van de Protestantse Kerk in Nederland, maar zal ze uiteindelijk een eigen karakter hebben. De IRN werkt samen met Indef, een interkerkelijk evangelisatie-instituut dat trainingen verzorgt in discipelschap en projecten organiseert op het gebied van noodhulp, werkgelegenheid en onderwijs. Minderhoud komt uit de Gereformeerde Gemeenten. Hij studeerde zuivelbereiding en melkkunde aan de Landbouwhogeschool in Wageningen. Van 1973 tot 1986 werkte hij als docent, evangelist en landbouwkundige op het zendingsveld van de Gereformeerde Gemeenten in Zuid-Afrika. Tot twee keer toe werd hij afgewezen door het curatorium van de Gereformeerde Gemeenten om predikant te worden. Hij studeerde vervolgens theologie in Utrecht en werd hervormd predikant in Goes. Hij is getrouwd met Hannie. Samen hebben ze drie kinderen en vijf kleinkinderen.